

надання їм майже необмеженої влади в межах господарства.

Наголошено на іншій стороні номенклатурного статусу голів: безправ'ї у зносинах із районно-обласним начальством. Перебуваючи в номенклатурі останніх, керівники господарств на селі одержували посаду з його волі й мусили постійно розплачуватися за можливість надалі обіймати крісло керівника. До того ж голови колгоспів були останніми цапами-відбувайлами, коли шукали, на кого покласти провину за невдачі й порушення в аграрній сфері. „Не може бути поганих колгоспів, а можуть бути погані керівники, нездатні подолати відставання, – йшлося в постанові ЦК ВКП(б) 9 липня 1950 року. – Зміцнення складу голів колгоспів – невідкладна задача” [20, 325-326].

Приниженість колгоспної номенклатури демонструвалася вищим начальством регулярно, переважно методом чиновницьких перевірок. Адже голови колективних господарств були безпосередньо долучені до матеріальних благ аграрного виробництва і могли зловживати правом розпоряджатися цими цінностями. Номенклатурні схеми вдало використовували цей атрибут владних повноважень. У колгоспі Новострілищанського району Львівської області 1955 року протягом одного дня побувало п'ять різних комісій і представників райкому партії, райвиконкому та МТС. Усі „вивчали” одне й те ж питання [21]. Пригощання „гостей” як й їхня поведінка привертала увагу не дуже ситих селян. Перший секретар Кишеньківського райкому партії на Полтавщині Ф. Капустян обурювався обласним чиновництвом: „Приїжджає такий уповноважений, меле, що йому збагнеться з питання заготівлі молока, ... нахапає різних фактів і від'їжджає, щоб швидше доповісти бюро обкому партії про наявні недоліки і наголосити, що райком партії заходів не вживає...” [22, 26].

Якщо зважити на чиновницьку потужність управлінських аграрних утворень (на початку 1960-х років у Міністерстві сільського господарства СРСР було приблизно 250 управлінь і відділів [17, 232]), можна уявити масштабність номенклатурного „гвалтування” сільськогосподарського виробництва.

Колгоспно-радгоспна сфера, незважаючи на багаторазові спроби реформування та перебудови, залишалася в повоєнне двадцятиріччя регресивною формою господарювання. Станом на 1963 рік влада офіційно визнала відстаючими в Українській РСР 1 тис. 311 колгоспів і 87 радгоспів. Збитковість виробництва, нерентабельність діяльності, заборгованість господарств перед державою – ці явища радянської дійсності 50–60-х років ХХ століття характеризували безперспективність колгоспної системи як такої.

Влада застосовувала спроби покращення справ адміністративними методами, покладаючись переважно на номенклатурні важелі впливу. Докладалося зусиль із метою підтримки управлінської ланки колгоспів. Однак бажаного перелому в сільськогосподарській сфері так і не сталося.

1. Ленін В.І. До історії питання про диктатуру (Замітка) / В.І. Ленін // Повне збір. творів. – Т. 41. – К.: Політвидав України, 1974.

2. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі: ЦДАГО України). – Ф.1. – Оп. 46. – Спр.

2277.

3. Нариси історії Комуністичної партії України (видання друге, доповнене). – К.: Видавництво політичної літератури України, 1964.

4. Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам: Т. 2. – М.: Политиздат, 1967.

5. Хрестоматія по історії КПСС. В 3-х т. – М.: Госполитиздат, 1963. – Т. 3 (1945 г. – апрель 1962 г.).

6. Державний архів Харківської області. – Ф.2. – Оп. 2. – Спр. 993.

7. ЦДАГО України. – Оп. 24. – Спр. 1524.

8. ЦДАГО України. – Оп. 24. – Спр. 716.

9. Политбюро ЦК ВКП(б) и Совет Министров СССР. 1945 – 1953 / Составители О.В. Хлевнюк, И. Горлицкий, Л.П. Кошелева, А.И. Мизюк, М.Ю. Прокуменчиков, Л.А. Роговая, С.В. Солюкова. – М.: „Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2002. – С. 334 – 341.

10. VI Закарпатська обласна партійна конференція // Закарпатська правда. – 1955. – 10 грудня.

11. Петро Шелест: „Справжній суд історії ще попереду”. Спогади, щоденники, документи, матеріали / упоряд.: В. Баран, О. Мандебура та ін.; за ред. Ю. Шаповала. – К.: Генеза, 2003.

12. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп. 24. – Спр. 1871.

13. Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК, т. 2 / Ред. колегія: В.В. Юрчук (голова) та ін. – К.: Політвидав України, 1977.

14. Верт Н. История советского государства. 1900 – 1991: Пер. с фр. – 2-е изд. / Н. Верт. – М.: Прогресс-Академия, Вест Мир, 1995.

15. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп. 46. – Спр. 6882.

16. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп. 46. Спр. 6172.

17. Тимцуник В.І. Реформування системи влади та державного управління в УРСР (1953 – 1964 рр.): Монографія / В.І. Тимцуник. – К.: Вид-во НАДУ, 2003.

18. Доклад секретаря ЦК Компартии Украины Н.В. Подгорного на октябрьском Пленуме ЦК КПУ // Правда Украины. – 1959. – 25 октября.

19. Президиум ЦК КПСС. 1954 – 1964. Черновые протокольные записи заседаний. Стенограммы. Постановления. Т.1.: Черновые протокольные записи заседаний. Стенограммы / Гл. ред. А.А. Фурсенко. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: „Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2004.

20. О задачах партийных и советских организаций по дальнейшему укреплению состава председателей и других руководящих работников колхозов. Постановление Совета Министров СССР и ЦК ВКП(б). 9 июля 1950 г. / КПСС в резолюциях... изд. восьмое, т. шестой. – М.: Политиздат, 1971.

21. Гатій Д.Г. Підносити рівень організаційної і політичної роботи в масах / Д.Г. Гатій // Радянське слово. – 1955. – 9 грудня.

22. Державний архів Полтавської області. – Ф.15. – Оп. 1. – Спр. 1583.

В. П. Козоріз, О. З. Силка

СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ 1929 Р. У ЦЕНТРАЛЬНО-УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ (НА ПРИКЛАДІ С. ВЕЛИКИЙ ХУТІР ТА Х. НОВА БІРЮЧКА)

Загальна історія України складається з безлічі „маленьких” історій сіл, міст, громадських об'єднань, культурних організацій, військових формувань тощо. Досліджуючи причинно-наслідкові закономірності тих чи інших історичних подій не забуваймо про основну дійову особу – людину. У нашому випадку – це селянин, селянин-українець, який з діда-прадіда

працював на землі. Наразі стоїть потреба актуалізації історико-краєзнавчих досліджень на рівні т. зв. локальної або мікроісторії. Переконані, що реконструйовані „міські” та „сільські” історії повинні з новим звучанням увійти до майбутньої „Історії міст і сіл України”. Сучасні українські історики, досліджуючи період національно-визвольних змагань 1917-1921 рр., завжди наголошують на явищі загострення суспільних відносин на селі. Причиною було все те невіршене “багатостраждальне” аграрне питання. Одним із наслідків цієї ситуації стало зведення наприкінці 1920-х рр. – у період згортання непу, особистісних стосунків в селянському середовищі на угоду правлячому режиму. Соціальний конфлікт у с. Великий Хутір та х. Нова Бірючка Великохутірської сільради Золотоніського повіту (суч. Драбівського району Черкаської області) є одним із багатьох локальних громадських конфліктів 20-х рр. ХХ ст. в Центральній Україні, а тому показовим.

Краєзнавча історіографія соціально-економічного і політичного життя Золотоніщини та Драбівщини в період 1920-х рр. є вкрай обмеженою. Окремі відомості про витоки анонсованого суспільного протистояння ми знайшли у газетних публікаціях за 1917 р. („Вільне слово”) [1] та за 1978 р. („Прапор Жовтня”) [2]. Серед сучасних істориків, які звертаються до дослідження особливостей радянської політики щодо заможного селянства України в роки непу, зокрема, щодо його участі у формуванні місцевих органів влади вирізняються роботи В. Пашеня [3], С. Кравченка [4], Н. Кузьмінєць [5] та ін. У зв’язку з цим є нагальна потреба створення загального фахового нариса з історії сучасних районних центрів Черкащини. На нашу думку, першим і вдалим кроком у напрямку реконструювання регіональної історії стали два дослідження: перше – колективна монографія золотонісько-черкаських істориків „Подорож Златокраєм” [6], у якій „на диверсифікованій джерельній базі з врахуванням сучасних історіософських підходів та акцентцією на соціальних сегментах проблеми” [7, 150-151] об’єктивно відтворено у стислому інформаційно-довідниковому огляді події 1920-х рр. як у самому повітовому місті Золотоноша, так і у Золотоніському повіті; друге – історико-географічне дослідження про населені пункти Драбівського району В. Щерби „Із туману віків і днів учораших” [8].

Автори статі ставлять за мету висвітлити соціальний конфлікт в українському селі на прикладі одного із центрально-українських сіл в період 20-х рр. ХХ ст. Джерельною базою стали розсекречені на початку 2000-х рр. документи карних справ, які у свій час були недоступні для дослідників [9; 10; 11; 12].

Стала і непохитна позиція окремих українських селян щодо необхідності розвитку власного господарства, праці на своїй землі, відмова від самооподаткування, бажання мати представництво власних поглядів через обрання представників до місцевих органів влади тощо призвели до великих потрясінь у селянських мікросередовищах. Конкретна трагедія кожної родини вилілась у „великий стогін українського селянства”. На лаву підсудних потрапили люди, які не бажали сприйняти особливості нового сільського життя за радянської влади. Їхні дії були діями селян-власників, які захищали насамперед фізичне

існування своїх родин, майно, яке заробляли власною важкою селянською працею. Іншого ефективного заходу, окрім фізичного ізолювання, на перших порах радянська влада не визнавала. Саме тому найбільш активних щодо спротиву новій системі великохутірських селян за доносами їхніх же односельців було заарештовано. Репресії зазнали Варенька Корній Харитонович, Сандига Оксентій Петрович, Мудрян Гнат Титович Костенко Григорій Григорович “ жителі с. Великий Хутір; Слинко Федір Кирилович, Слинко Іван Михайлович, Семенець Іван Никифорович, Заєць Федір Костянтинівич “ жителі х. Н. Бірючка.

Обвинувачення щодо них висунула Великохутірська сільська рада, яка на початку березня 1929 р. представила уповноваженому Шевченківського окружного відділу Державного політичного управління Кононенку довідки-характеристики на т. зв. селян-гетьманців. На цій з дозволу сказати підставі він і виніс постанову про відкриття впровадження по цій справі і початок попереднього слідства за ознаками злочинів, передбачених статтею 54-10 “Антирадянська пропаганда і агітація” Кримінального Кодексу УРСР.

Зміст сільрадівських довідок на обвинувачувальних яскраво ілюструє партійні настрої-установки керівництва села та правдиво, зважаючи на ситуацію, ілюструє громадську позицію селян. По перше, усі вони були розкуркулені, про що свідчать наведені цифри приватної землі до 1917р. та на 1929 р. (40 проти 5, 83; 30 проти 11; 45 проти 7; 13 проти 6; 90 проти 2,65; 10 проти 6; 36 проти 8 десятин). По-друге, окрім землі у власності мали „хату, сарай, коняку, корову, плуг, борону, скрипатор”; „коняку, свиней 1 шт., хату, сарай, комору, вітряк, млин”; „дом, 2 сараї, комору, клуню, вітряк, млин 1 коняку, 2 корови, 4 овець, 3-є свиней, сівалку, плуг, культиватор, борони”; „2-є коней, 1 корову, свиней 1 шт., хату, сарай, комору, плуг, культиватор, борони” і т. д. [12, 17-24].

Звичайно, партійне керівництво дратувала така господарська розкіш українського селянина. По третє, усі були позбавлені виборчих прав, як „службовець державної Варті гетьмана Скоропадського” та як „особа, що визискує завжди найману працю та прихильний до гетьмана”.

До речі, серед 102 жителів Великохутірської сільської ради, які у 1923 за новою Радянською Конституцією були позбавлені виборчих прав, а пізніше вислані із села, 20 осіб значилися як такі, що служили у війську гетьмана, можливо, перебували у Державній варті, а 61 особа, як – селяни-власники за Гетьманату. Потрапили до цього списку і два сільські священники, два дяки та кілька осіб, які служили у військах А. Денікіна і Н. Махна [9]. По-четверте, обвинувачувальні закиди є однотипними, на кшталт „ворожий елемент, який весь час займався ворожою агітацією, а також і зараз займається проти Радянської влади та її міроприємств”, „в часи Гетьманщини приймав участь в активних виступах проти бідноти, мучивши її шомполами та вириваючи на головах волос”, „вів певну підготовку щодо перевиборів рад, щоб до с. ради не провести батраків та комуністів, а намагались провести своїх куркулів”.

По-п’яте, усі довідки закінчуються однаково: „... є ворожим елементом для радянської влади та соціальнонебезпечним”. Конкретизуємо, вибори до

Великохутірської сільської ради відбулися 27 січня 1929 р. До її складу потрапили симпатички радянської влади. Довідки-характеристики, на підставі яких відкрита кримінальна справа, датуються, як зазначалося вище, початком березня 1929 року. Т. зв. селяни-гетьманці, які відкрито виголошували свої погляди на систему виборів, були позбавлені виборчих прав, тому безпосередньо впливати на хід виборів не могли. Вважаємо, що донесення голови Великохутірської сільської ради на дії односельчан до ДПУ є по суті елементарним зведенням рахунків з опонентами.

Свідками у карній справі виступили вісім односельців, зокрема уповноважений земельної громади по х. Нова Бірючка А. Ярмиш, голова Великохутірської сільської ради, бідняк, член КП(б)У Я. Дробот, батрак, безпартійний, член комітету незаможних селян х. Нова Бірючка О. Білоус, середняк, рахівник Великохутірської сільської ради Д. Сандига, середняки та батраки Г. Панченко, Д. Куніца, хлібороби – бідняк І. Божко та середняк В. Мізюра.

Протоколи допиту свідків засвідчили їхнє негативне безкомпромісне ставлення до своїх односельців “ виразників іншого господарського світогляду. Звинувачення були висловлені багатьом членам сільської громади, яких характеризували як „група заядливих кулаков, бывшие гайдамаки, которые организовано ведут везде и повсюду среди селян систематически агитацию против всех мероприятий власти, организованно срывают сходы какие проводятся на хуторе” [12, 4-5]. У вину їм ставилося таке: „В настоящее время на хуторе Бирючка проживают те бывшие гайдамаки, которые в то время при Гетьманщине беспощадно расстреливали активных советских деятелей” [12, 6-6 зв.], „расстреливали активистов села, избивали селян, палили дома и т.д., беспощадно терроризировали всех селян” [12, 8], „гнали из дому с предупредительными угрозами, что если я им буду надоедать, то голову мне провалит” [12, 4], „Все выше указанные лица являются самыми враждебными элементами на селе, чуть ли не ежедневно собирают кучки селян и ведут всевозможные агитации против Сов. власти, распускают провокативные слухи, например, „На днях будут поляки и сов. власти гибель”, хлеб в кооперацию не сдают и агитируют среди селян, чтобы не вывозили в кооперацию хлеб... Все они организовано срывают все сходы, как то самообложение и перевыборы, хотя они лишены права голоса. Но все-таки на сход ходят и наш актив не в состоянии с ними бороться” [12, 5-5 зв.], „При проведении перевыборов сельсовета в 1929 г. означенные лица также в сенях все стояли. Когда Представитель от Раисполкома т. Диденко предложил ввести в состав почетными членами президиума т.т. Сталина, Ворошилова и Чубаря, то выше указанные организовано крикнули: “Не треба нам їх тут, на чорта вони здались, вони не наші”, с криками „Долой”. И ззди почти все поддержали их, и все голосовали против введения их в состав президиума Собраний. В результате сход ими был сорван”, „В настоящее время в связи с хлебозаготовительными кампаниями, благодаря их агитации против такового, селяне критически относятся к сдаче излишков хлеба. На неоднократное посещение всех этих кулаков та неоднократные вызовы их всех в сельсовет с просьбой абы таковые пошли на встречу государству, как то:

здачи излишков хлеба, покупка облигаций, таковые категорически отказывались, заявляя: „I так уже Ви з нас зробили бідних. Нема у нас ні хліба, ні грошей”. Все это было сказано в присутствии селян, что послужило поводом не идти на встречу проводимым кампаниям. Характерно, что как при посещении их, так и при вызове их в отдельности, одно и то говорят. Отсюда необходимо сделать вывод, что между ними имеется группировка, так как организовано всегда как на сходах, так и среди селян ведут бешенную агитацию против всех мероприятий власти” [12, 7-7 зв., 9-10].

Отже, як засвідчили матеріали карної справи, у с. Великий Хутір на 1929 р. існувала чисельно потужна опозиція щодо дій радянської влади. Зокрема, окрім основних восьми фігурантів справи називалися імена інших селян: куркуля, колишнього гайдамаки О. П. Кирпаня („будучи у него на днях дома, [він] виражался: “Доки ви з нас будете шкуру драть, опомнися? Що ти робиш? Кому ти служиш, жидам та кацапам? Опомнись, бо тоді буде пізно. Бо он скоро наші прийдуть, то тоді ти погиб. Кидай їх, не муч людей” [12, 4 зв.]), учасника гайдамацького руху Г. Г. Чеберяка (“Грабите нас, сукини сини, не довго вам осталось уже доживать, но тоді помніть гади, з усіма розправлюсь. Ех ви, злидарі!” [12, 4 зв.]), учасника гайдамацького руху І. С. Барабаша („Я лучше хліб свій розсиплю на дворі, а вам злиднями-пранцям не дам. То вам дурні возять, а я не повезу і більше до мене не ходи і не навертайся, бо будеш жаліть. Іще вам zostалися хвилини доживать” [12, 4 зв.]), колишнього члена організації хліборобів-власників І. М. Марченка (“Кому ви хліб возите, дурні? Лучше одвезіть на рынок, там дороже продаси і все купиш, а тут їм везеш, і нічого у них не достанеш, бо вони усе одправляють за кордон щоб воювать, і все це вони роблять за нашу шкуру” [12, 5]), учасників гайдамацького руху В. Г. Чепіги („ На днях он меня встретил и сказал: “Грабите, падлюки, нас. Скоро вам усім буде кінець, іще місяць вам осталось доживать, но тоді не жалій” [12, 5]), І. Т. Шульги, І. Л. Кирпаня, керівників каральних гетьманських загонів Миколи та Опанаса Шульги.

Покази свідків у карній справі складені за одним шаблоном і практично повторюють одні й ті ж звинувачення: були в гайдамаках, били селян, саботували заходи радянської влади. Однак практично нічого не сказано про мотиви поведінки цих людей. Чому вони так люто ненавиділи радянську владу і чинили шалений опір її заходам? Чому хлібороби з діда-прадіда у 1918-1919 рр. мусили бути братися за зброю і повертати її проти своїх же земляків? Аналізуючи ситуацію суспільного конфлікту у с. Великий Хутір та х. Нова Бірючка, з одного боку, ми не можемо схвалювати абсолютно всі прояви агресивних дій з боку „розкулаченого елементу”, а з іншого, пізнаючи їхню долю та долю інших таких же селянських родин, намагаючись зрозуміти психологію селянина-власника видається цілком логічними і виправданими самозахисті настрої, а відповідно й вчинки.

Тим більше, що і представники супротивного табору далеко не відійшли у своїх моральних принципах. Ось покази одного з фігурантів „справи гайдамаків” К. Вареньки, 1894 року народження (малограмотний, соціальне походження – із селян, професія – хлібороб, склад сім’ї – 4 душі): “...В

прошлом году, когда распространяли облигации, председатель сельсовета Дробот Яков Александрович вызвал меня в сельсовет и предложил взять облигаций на 40 руб. А когда я заявил, что на такую сумму взять облигаций не в состоянии, то Дробот додержал меня в сельсовете до 10 ч. ночи, а потом запер дверь на крючок и начали избивать. Об этом я писал дважды жалобу прокурору, но из моей жалобы ничего не вышло, так как свидетели не дали правильного показания...” [12, 49 зв.].

2 липня 1929 року уповноважений ДПУ Кононенко, грунтуючись лише на показах свідків та довідки заангажованого голови сільради, дійшов висновку, що винуватість восьми мешканців Великого Хутора та хутора Бірючка „достаточно установлена”, і спрямував обвинувальний висновок Шевченківському окружному прокуророві для передачі справи до суду.

23 серпня 1929 р. надзвичайна сесія Шевченківського окружного суду у складі голови суду Бладкова, народних засідателів Якименка, Пастельняка, прокурора Руденка, розглянула кримінальну справу проти групи жителів с. Великий Хутір та х. Нова Бірючка Золотоніського району Шевченківської округи, які звинувачувалися за ст. 54-10 Кримінального кодексу УСРР („антирадянська пропаганда і агітація”). По справі проходило восьмеро селян, двоє з яких були виправдані (Гнат Мудрян і Григорій Костенко, які не перебували у гайдамаках і не чинили явного опору заходам радянської влади), а решта підсудних були визнані винними у проведенні антирадянської агітації та підривної діяльності. Корнія Вареньку засуджено до 6 років позбавлення волі із суворою ізоляцією та на 4 роки обмеження у правах після відбуття покарання; Іван і Федір Слиньки, Іван Семенець, Федір Заєць та Оксентій Сандига – отримали по два роки суворого режиму і стільки ж років обмеження у правах після звільнення засуджені до різних термінів ув’язнення. Федір Слинько був удруге заарештований 1937 р. і розстріляний, інші до села не повернулися.

Записи побудинкових книг с. Великий Хутір та х. Нова Бірючка на 1940 р. не зафіксували жодного прізвища із переліку представників “ворожих елементів радянської влади”. Усі були реабілітовані прокуратурою Черкаської області 17 квітня 1992 р.

Отже, події 1929 р. у с. Великий Хутір та х. Нова Бірючка є результатом соціально-ідеологічної ворожнечі в українському селі, витоки якої потрібно шукати в періоді національно-визвольних змагань 1917-1921 рр.: результати суперечностей були вдало використані новою радянською владою, яка і довела їх до свого апогею. Предметом наступних досліджень повинно стати глибоке вивчення причин і проявів ідеологічного розшарування у с. Великий Хутір у першій чверті ХХ ст., наприклад участі великохутірчан у Вільному козацтві, Державній варті гетьмана П. Скоропадського, участі у повстанському русі тощо.

1. [Про Вільне козацтво у с. Великий Хутір] // Вільне слово. – 1917. – 20 жовтня.

2. Дорошенко О. А. Героїчна сторінка в історії Великого Хутора // Прапор Жовтня. – 1978. – 7 березня.

3. Пациєн В. М. Формування та діяльність органів влади і управління в Криму (1921-1929 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Х., 2005.

4. Кравченко С. І. Специфічні умови участі заможного

селянства України у формуванні місцевих органів влади в 1924-1929 рр. // Український селянин. – Черкаси, 2002. – Вип. 4.

5. Кузьмінець Н. П. Діяльність місцевих органів влади Подільської губернії 1920-1925 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Черкаси, 2007.

6. Голиш Г. М. Подорож Златокраєм. Нарис історії та сьогодення Золотоніського району / Г.М. Голиш, Л. Г. Голиш, М. Ф. Пономаренко. – Черкаси, 2008.

7. Голиш Г. М. Від Пісочена до «Маяка»: начерк соціоісторичного портрета с. Пісчаного Золотоніського району на Черкащині // Український селянин. – Черкаси, 2008. – Вип. 11.

8. Щерба В.П. Из туману віків і днів учораїних. – Драбів, 2007.

9. Державний архів Полтавської області. – Ф. Р-3872. – Оп. 1. – Спр. 1054.

10. Галузевий архів УСБУ в Черкаській області. – Спр.10133.

11. Державний архів Черкаської області (далі – ДАЧО). – Ф. 5625. – Оп. 1. – Спр. 6899.

12. ДАЧО. – Ф. 5625. – Оп. 1. – Спр. 12525.

О. М. Костюкова

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ КОМІТЕТІВ НЕЗАМОЖНИХ СЕЛЯН У ГРОМАДСЬКЕ ОБ’ЄДНАННЯ: 1925 – 1926 РОКИ

На сучасному етапі значно активізується питання діяльності громадських об’єднань, особливо у період 1920-х років, коли відбувався складний процес їхнього становлення, зокрема, пов’язаний з основними тенденціями розвитку сільського господарства в Україні. У загальноісторичному контексті становища українського селянства актуальним є глибоке і всебічне вивчення діяльності комітетів незможних селян як громадської організації. В зв’язку з цим дослідження потребує переломний період – 1925–1926 роки, коли відбулася зміна статусу, основних функцій та напрямів їхньої діяльності.

У різні періоди побіжно це питання висвітлювали такі автори, як П.С. Загорський, П.К. Стоян, М.С. Кармазіна, М.А. Журба, С.М. Свистович.

Автор статті ставить за мету розкрити перехідний етап у діяльності комітетів незможних селян у статусі громадської організації в період 1925–1926 років, показати його складність і неоднозначність.

У 1925 році відбулися кардинальні зміни в організаційному процесі діяльності комітетів незможних селян: отримало своє остаточне вирішення питання про зміну їхнього статусу з державної на громадську організацію. Робота комітетів оцінювалася з точки зору їх необхідності, зокрема, для активізації сільських рад, але, коли відбулося „пожвавлення діяльності сільрад і їх зміцнення” це применшило значення КНС у житті села [1, 325]. Ставлення держави до комнезамів докорінно змінилося, вирішено було всі їхні владні адміністративні повноваження передати сільським радам, як це і було раніше.

Комітети незможних селян виконали своє основне завдання, але потрібно відзначити, що тоді у 1925 році, вони ще потрібні були, як активні провідники політики партії [1, 324]. В зв’язку з цим важливого значення набувала їх широка масовість і